

СТАНОВИЩЕ

на доцент д-р Владимир Златарски,
секция „Нова българска история“, Институт за исторически изследвания - БАН,
за дисертационния труд „КРИЗАТА НА ВАЙМАРСКАТА РЕПУБЛИКА ПРЕЗ
1919-1924 ГОДИНА“, представен от ДОБРИН ДИМИТРОВ ЙОТОВ за
присъждане на научно-образователната степен „доктор“ по специалност „Нова и
съвременна история – Съвременна история“ в професионално направление 2.2.
История и археология; научен ръководител проф. д-р Искра Баева

Дисертационният труд на Добрин Йотов е посветен на изключително драматичен и динамичен период от германската история: годините непосредствено след краха на Втория райх, в които се поставя началото на нова за държавата форма на управление: република. Това е време на поражение и изолация, на въстания и насилие, на разоряване и безизходица и на тотална реорганизация. Струпването на подобни събития в малък интервал от време показва една ситуация, която с основание може да бъде определена като хаос. В това отношение избраната от дисертанта тема е важна за историческата наука, тъй като е призвана да даде свой принос, наред към досега съществуващата доста голяма литература, за научното систематизиране и осмисляне на един интересен и сложен в многообразието си преходен процес. Хронологичната рамка на труда е относително кратка, но е наситена с толкова много събития и действащи лица, че дава изобилен материал за изследване и съпоставяне на тези. Началната и крайната дата са избрани и обяснени логично и разбираемо. Авторефератът отговаря на установените научни критерии. Авторът има пет публикувани статии по темата на дисертацията в реномирани научни издания, като списъкът им е приложен в автореферата.

В структурно отношение дисертацията следва класическа петделна схема, състояща се от увод, три раздела, всеки от които между три и четири глави, и заключение. Общият обем на работата е 522 страници. Акцентът е поставен върху втория раздел, на който са посветени и най-много страници, другите две части имат относително по-малък дял. В първия раздел „Фактори и условия за преодоляване на кризата“ Йотов прави общ преглед на рамковите условия, в които се развива Германия. Те се определят както от вътрешни фактори като последиците от Първата световна война, новата конституция и нейните особености, съществуващите партии, инфлацията, така и от външнополитически такива, каквито са условията, поставени от страните-победителки по силата на Версайския договор. Прави впечатление, че тази глава дава обобщена информация по описаните теми за целия разглеждан период, тоест тя служи като ориентир в каква среда се развиват събитията. Тук особен интерес представляват представянето на дебата между съвременниците и впоследствие в историографията относно същността на инфлацията в страната и свързаните с нея мерки, както и прегледа на партийната система в тази ранна фаза на Ваймарската република.

Вторият раздел, озаглавен „Ескалация на кризата“ разглежда хронологично и тематично обособено различните перипетии, през които преминава Германия в периода 1919-1923 г. На фона на множество ляво или дясно политически мотивирани бунтове е показана трудната задача на държавното ръководство около приемането на мирния договор и възстановяването на реда след метежа на генерал Лютвиц. Убедително е представена централната роля, която играе военния министър Густав Носке, който успява да балансира между кабинета и Райхсвера. Основната част от проучването в този раздел е посветено на стопанско-финансовите проблеми. Различните аспекти на инфлационната политика са развити подробно и последователно, направена е връзка с възникналия конфликт относно

изплащането на предвидените в мирния договор репарации. Агресивната политика на Франция, която използва формално непълния обем на репарационните доставки, за да окупира Рурската област води до нова ескалация на кризата. Йотов хронологично представя събитията и предприеманите мерки на централно ниво, което има своя приносен характер. Би било от полза обаче едно по-подробно представяне на действията около „пасивната съпротива“ на локално ниво, както и характеристика на общественото мнение изобщо, което би показало, че правителството няма друг избор, освен да подкрепя съпротивата докато всички възможности за това се изчерпват. Остава отворен въпроса за съотношението между предприетите самосъсипващи икономиката финансови действия и националната консолидация срещу окупатора, която намира най-широк обществен прием. Тежките изпитания за Германия през 1923 г. са внесени отвън, поради което - наред с обективно посочената в текста френска отговорност - направеният от автора извод, че „германците трябва да винят повече себе си отколкото французите“ и да се определят като „виновници“ канцлера и Райхстага подлежи на допълнителен дебат.

Последиците от новия курс след правителствената промяна (от Куно към Щреземан) и разрешаването на кризата са обект на третия раздел, озаглавен „Стабилизация“. Детайлно са проследени различните леви и десни бунтове от есента на 1923 г. в Централна и Южна Германия, при които армията отново се намесва във вътрешните работи, изяснени са позициите на замесените групировки. Фигурата и значението на генерал Зект във Ваймарската република и най-вече в процеса на деполитизирането на армията и последвалата нейна реорганизация би могло да бъдат по-подробно представени, с което да се обоснове (или пък прецизира) твърдението на Йотов, че ограничените резултати от неговите действия са сред предпоставките за дестабилизацията. Все пак трябва да се отбележи, че в заключението авторът обективно посочва „легалисткия подход“ на генерала. В последните глави от работата са

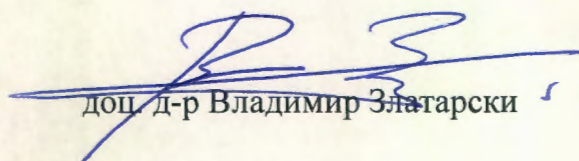
представени събитията след възстановяването на конституционния ред в страната, когато се пристъпва към действия за подсилване на националната валута и за окончателното решение на Рурската криза. Както и във втория раздел, така и тук авторът разглежда задълбочено финансово-стопанската проблематика, което е безспорен принос на тази дисертация.

Заедно с дотук отбелязаните, бих искал да отправя и някои допълнителни коментари и препоръки към предложения за защита труд. В уводната част прегледа на съществуващата вече литература е символичен, което с оглед на големия брой трудове, който иначе авторът познава, би следвало да се промени. Като проблем бих посочил липсата на заключения в края на отделните раздели, в които да се осмислят и синтезират описаните факти и събития. Това отчасти е направено в заключителната част на целия труд, както и на отделни места в главите. Засилването на аналитичната част, наред със съдържателната необходимост от нея, би допринесло текстът и да се оживи, разширявайки рамките на хронологичния ход. Прави впечатление липсата на характеристики на основните образи: сред действащите лица има изключително интересни фигури, от чието по-пълно представяне представеният труд може само да спечели. Често пъти личната мотивация може да обясни допълнително някои действия. Така например относно събитията при Кюстрин този подход би показал, че те са инспирирани главно от интересите на майор Бухрукер, научил че подопечните му трудови войски подлежат на съкращение, а самият той на арест. В терминологично отношение имам резерви към използването на думата „имперско“ като превод на „Reich“ при наименования на държавни институции. В правно-административен смисъл в Германия с „Reich“ пред името са определяни институции и длъжности, които имат общодържавен характер, за разлика от регионалните. Също така бих препоръчал използването на названието „германци“ вместо разговорното „немци“. При оформянето на библиографията, в частта „Документални сборници“ авторът се е отклонил от приетата практика

като при няколко многотомни източника всеки том е посочван като отделно заглавие, вероятно с цел прегледност на интернет-адресите, от които са ползвани.

Посочените коментари не променят общото ми положително впечатление от дисертацията, която дава един принос в българската историография към проучването на този период от германската история. Авторът е изградил работата си на солидна основа, познава историографията и борави свободно и аргументирано с достъпните му материали. Повествованието върви гладко и логично, на хубав език, което прави рецепцията на този добросъвестно написан и научно издържан текст много добра. Становището ми е, че представеният дисертационен труд „Кризата на Ваймарската република през 1919-1924 година“ отговаря на изискванията и с оглед споменатото дотук имам основание да гласувам „За“ присъждането на Добрин Йотов на образователната и научна степен „доктор“.

22 август 2017 г.

доц. д-р Владимир Златарски